

de Appellation., et ex Clement. ultim. de Censib., ubi de sententia interdicti idem præscribitur. Et de suspensione idem significatur in Clementin. 2 in Pœnis. Atque ita denunciationem hanc communem esse omnibus censuris docent Felicianus in Enchiridion de Censuris, c. 5 de Interdicto, et Ugolinus, dicto cap. 21, § 2.

2. *Magis necessaria est denunciatio in excommunicatione quam in aliis censuris.* — Verum est, in jure magis expressum esse hoc quoad excommunicationem, quam quoad alias censuras. Estque sine dubio in illa major ratio, et necessitas, quia ejus effectus magna ex parte pendet ex aliorum notitia, præsertim nunc post Concilium Constantiense, in quo non obligamur ad vitandum excommunicatum, donec sit nominatim denunciatus aut declaratus, excepto manifesto clerici percussore. Quocirca nullum video sufficiens præceptum, quo teneantur judices Ecclesiastici denunciare, aut peculiari diligentia procurare, ut censura suspensionis vel interdicti in aliquem lata publicetur. Poterunt tamen id facere, quando et quomodo expedire censuerint; et interdum poterunt obligari, vel in casibus a jure expressis, vel quando juxta delicti gravitatem, et contumaciam id fuerit necessarium, vel etiam quatenus ad executionem censuræ talis publicatio, et notitia necessaria esse potest. In censura vero excommunicationis magis per se requiritur hæc denunciatio, ideoque est, per se loquendo, necessaria, et interdum repeti potest et debet ad majorem peccatoris confusionem, quando, et delicti gravitas, et obstinatio peccatoris id exigere videtur, et maxime quando id est in jure expressum, ut in Clementina prima de Pœnis, et in extravagant. unic. de Furtis.

3. Ut vero distinctius intelligatur, quando Episcopus aut judex teneatur ad hanc denunciationem faciendam, quando vero licite possit, non vero teneatur, et denique quando nec teneatur nec possit, sed ab illa debeat abstinere, distinguamus oportet inter excommunicationem ab homine et a jure. Et rursus excommunicationem ab homine in eam, quæ contra determinatam et nominatam personam, et quæ fertur per sententiam generalem vel contra indefinitam et incognitam personam. Denique excommunicatio ab homine lata contra determinatam personam duobus modis ferri, et contrahi potest. Primo ipso facto, si non impleat præceptum impositum tali personæ in particulari sub censura ipso facto

incurrenda. Secundo quando post trinam admonitionem, et perfectam contumaciam absoluta sententia excommunicationis in aliquem nominatim fertur.

Censuram ab homine contra certam personam latam, trina monitione præmissa, necessario sequitur denunciatio.

4. *Quæ denunciatio sit sufficiens.* — Ab hac ergo ultima incipiendo, in ea maxime verum habet, ad officium judicis pertinere, post latam sententiam hujusmodi excommunicationis, eam sufficienter publicare, ut et ab aliis servari possit, et ipse etiam excommunicatus ad eam servandam compellatur. Et de hujusmodi censura videtur maxime sermo esse in dicto c. Curæ sit, 41, quæst. 3. An vero teneantur Episcopi statim servare omnia, quæ in illo capite præcipiuntur, difficile est definire; non enim videtur esse in usu, ut Episcopi statim admoneant alios vicinos Episcopos de omnibus, qui a se excommunicantur; imo neque omnes parochos sibi subditos, sed solum in propria parochia ejus qui excommunicatur, vel in Ecclesia matrice faciunt publicari, vel ad summum in foribus Ecclesiæ, aut aliis locis publicis censuræ sententiam scriptam defigi. Item, si solum ex natura rei consideremus Episcopi officium, non videtur ex vi illius obligari, ut summam diligentiam adhibeat, ut sententia excommunicationis ad omnium notitiam deveniat. Cur enim non satis erit eam publice pronuntiare, et promulgare, cum in præceptis etiam et statutis hoc sufficiat? Quamvis enim canones statuunt, ut excommunicatus vitetur ab omnibus, et Episcopus curare debeat, ut canones serventur, non tamen tenetur adeo sollicite procurare, ut ignorantia facti circa alicujus excommunicationem ab omnibus aliis tollatur, quia id directe et per se non spectat ad juris observationem. Si autem loquamur de jure positivo, nullum est, quod hanc formam denunciationis stricte instituere, ac præcipere videatur. Maxime enim caput illud *Curæ sit*. At vero illud neque continet verbum aliquod, quod rigorosum præceptum indicet; solum enim habet verbum hoc, *Curæ sit*; et nullam pœnam postea imponit; et non videtur usu receptum quoad omnes illas circumstantias.

5. Quocirca dicendum mihi videtur, publicationem, seu denunciationem moraliter sufficientem esse in præcepto Episcopi, vel ju-

dicis, ex vi sui muneris, tum quia decreta illam requirunt vel supponunt fere semper; tum etiam quia, considerata natura talis censuræ, est moraliter necessaria, ut habeat effectum, et ut digne tractetur. Utrumque autem procurare pertinet ad munus judicis ferentis illam. Modum autem hujus denunciationis, vel qui ponitur in illo c. Curæ sit, vel alium, qui excogitari facile possit, non arbitror esse nunc determinate in præcepto universali, sed magna ex parte relinquendum esse arbitrio judicis, ut juxta gravitatem delicti, et contumaciam delinquentis, magis, vel minus faciat publicari excommunicatum; cujus contumacia tanta esse posset, et tam grave delictum, præsertim si sit aliis nocivum, ut teneatur judex denunciationem facere juxta formam præscriptam in illo c. Curæ sit. Semper vero excipiuntur peculiare casus in jure expressi, in quibus denunciationis modus præscribitur, ut videre licet in cap. 4, de Treuga et pace, et in cap. Parochianos, de Sentent. excomm., et in Clement. 4 de Furtis, et in Clement. 4 de Privileg., et in Clement. ultim. de Censib.

6. *Censuram jure incursum non debet sequi denunciatio nisi post sententiam declaratoriam.* — Ex quo intelligimus minorem esse hanc obligationem, quotiescumque censura ipso jure, seu per violationem præcepti contrahitur ante propriam sententiam declaratoriam. Tunc enim, cum censura nondum sit juridice publicata per sententiam, non ita urget necessitas deducendi in aliorum notitiam; præsertim nunc, quando alii non tenentur vitare excommunicatum, donec declaratus, vel denunciatus sit. Adde, ante denunciationem hujusmodi censuræ necessarium esse, ut antecedit sententia declaratoria criminis, etiamsi alioqui notorium sit. Nam hæc denunciatio est quædam executio pœnæ impositæ; executio autem pœnæ requirit juridicam declarationem culpæ, etiamsi alioqui notoria sit. Et ita sumitur ex cap. Pervenit 4, et ex cap. Consuluit, de Appellat., et late docet Covar., cum aliis, quos refert in c. Alma, 4 part., § 2, n. 9. Ad hanc autem sententiam declaratoriam ferendam non semper tenetur judex, nisi, vel ad petitionem partis, vel quando ad commune bonum est ita necessarium, ut ratione sui publici muneris ad id obligetur. Post sententiam autem declaratoriam criminis eodem modo tenebitur judex ad denunciationem censuræ faciendam, quo dictum est in censura ab homine

lata; est enim eadem ratio. Et juxta hæc intelligenda sunt jura, quæ jubent hanc denunciationem fieri etiam in censuris jure ipso latis; nisi quando modus denunciationis in eisdem præscribitur, ut supra dictum est. De quo vide Abbatem, in cap. Parochianos, de Sentent. excommunicationis.

A quo possit licite hæc denunciatio fieri.

7. Ex quo præterea intelligitur a quo possit licite hæc denunciatio fieri. Nam in primis necesse est, ut habeat jurisdictionem, vel legitimam potestatem delegatam, quia, ut dixi, hæc denunciatio est quædam executio censuræ, et sine dubio, est actus potestatis coercitivæ. Quocirca in excommunicatione ab homine, primo et per se fieri potest ab eo, qui censuram intulit; nam ad illum pertinet exequi sententiam suam. Colligiturque ex c. Pastoralis, § Verum, de Appellat. Deinde vero ab aliis pastoribus, et Episcopis fieri poterit, et debeat, qui fuerint ab excommunicante requisiti. Idemque erit (proportione servata) in censuris ipso facto contractis per violationem statuti proprii Episcopi; nam est eadem proportionalis ratio. At vero in censuris latis jure communi denunciatio fieri potest, vel a proprio Episcopo ipsius delinquentis, vel, si in alterius diocesi deliquit, et consequenter ibi censuram contraxit, ab Ordinario illius loci poterit denunciari, nam ratione delicti quoad hoc factus est subditus. Et sumitur ex Clem. 2, vers. *Locorum*, de Pœnis, et ex aliis supra citatis, et ex cap. De illis, 6, quæst. 3, quod fere idem est cum c. 4 de Raptoribus.

8. *Etiam in publicis, quibus est censura annexa, denunciatio fieri non potest nisi a legitimo iudice, præcedente sententia declaratoria.* — Quidam vero addunt, quando crimen est notorium, et illi est ipso jure censura annexa, a quocumque denunciari posse. Ita refert ex Geminiano Ugolinus, dict. § 2, circa initium, et approbare videtur sub hac limitatione, scilicet, dummodo crimen non tantum quoad factum ipsum, sed etiam quoad rationem criminis ita sit notorium, ut sit etiam inexcusabile, ita ut hoc etiam ipsum notorium sit. Sæpe enim contingit factum esse notorium, ut, v. gr., Petrum occidisse clericum; non est tamen ita notum, illud fuisse crimen, nam poterit Petrus excusari, quod in suam defensionem fecerit, aut aliquid simile. Sed, utcumque crimen sit notorium, semper ad denunciandum reum est necessaria jurisdictio

vel potestas ad exequendam pœnam; et ideo nunquam existimo posse fieri a quocumque, sed cum debito ordine superius explicato, alioqui magna esset confusio et occasio scandalii. Eo vel maxime, quod sententia declaratoria semper antecedere debet, quantumvis factum sit notorium; nam quod sit etiam prorsus inexcusabile, vix est moraliter possibile. Et ideo id non venit in moralem considerationem, nec impedit, quominus debitus iustitiæ ordo servandus sit, ut nemo non auditus damnetur. Manifestum est autem non posse a quocumque ferri sententiam declaratoriam, sed a legitimo iudice; ab eodem ergo fiet denunciatio.

9. *Aliquando potest iudex juste denunciare, etiamsi ad id non tenetur.* — Igitur ut denunciatio juste fiat, primo supponi debet potestas. Deinde, si cum potestate sit etiam obligatio denunciandi juxta superius dicta, clarum est tunc justissime fieri denunciationem. Si vero non sit talis obligatio, quamvis iudex possit absque peccato illam, vel omittere, vel differre, et ideo videri possit debere etiam id facere, ut minus infamet proximum, minusque nocumentum illi inferat, præsertim quia denunciatio interdum reddit difficiliorem absolutionem, ut patet ex cap. Tua, de Sentent. excomm., nihilominus dici generaliter non potest, quoties iudex non tenetur denunciare, male facere denunciando, aut teneri etiam non denunciare. Quia sæpe intervenire potest prudens arbitrium, et esse possunt causæ probabiles, ob quas, vel ob commune bonum, vel alterius tertii, vel ipsiusmet excommunicati, iudicetur expediens illum denunciare. Quapropter in hujusmodi eventibus, si iudex id faciat, quod probabiliter existimat magis expedire, et alioqui servet ordinem juris, non peccabit, sed sua potestate legitime utetur.

SECTIO XV.

Utrum aliquando teneatur iudex non denunciare censuram.

4. *Quæstio hæc gravis est et annexa præcedentibus, et ideo non potest hoc loco prætermitti. Potest autem tractari de duplici iudice aut persona, scilicet, de principali iudice cognoscente de causa, aut de mero executore ab ipso requisito seu misso. Item procedit dubium tam de censura ab homine lata per sententiam, quam a jure, subsequuta sententia saltem declaratoria pœnæ. Et quidem si sententia justa fuit, non est dubium, quin denun-*

ciatio subsequi possit, per se loquendo. Difficultas ergo solum est, quando sententia fuit injusta. Et de ipso principali iudice regulariter loquendo non est dubium, quin, si injustam sententiam tulit, non debeat ad denunciandum progredi, quia illud nihil aliud est quam in injustitia inchoata progressum facere et injustam sententiam executioni mandare. Solum potest hoc limitari, quando injustitia, quæ præcessit, fuit omnino transiens, et non habet (ut sic dicam) tractum successivum, quod in fine magis explicabitur.

2. *An executor possit vel debeat exequi sententiam quam scit esse injustam.* — *Ratio dubitandi.* — At vero de iudice mere executore difficultas est, an possit, vel debeat exequi, vel denunciare hanc personam, etiamsi illi constet sententiam ipsam excommunicationis injustam esse. Et ratio dubitandi est, quia juris Pontificii interpretes communiter ita affirmant, et videtur expresse definitum ab Innocent. III, in c. Pastoralis, § Quia vero, de Officio delegati, ubi ad similem questionem propositam ita respondet: *Attendentes itaque, quod non cognitio, sed executio tantum demandatur eidem, respondemus, quod, cum ordinarius obsequi teneatur delegato, etsi sciat sententiam illam injustam, exequi nihilominus tenetur eandem, nisi apud eum efficere possit, ut ab hoc onere ipsum absolvat.* Ratione item, quæ ex hoc textu sumitur, confirmatur hæc pars, quia mero executori non committitur causæ cognitio, sed mera executio, ac propterea neque exceptionem, neque appellationem admittere cogitur, l. Ab executione, Codice Quor. appellation. non recip., quia nimirum ad ipsum non spectat discernere, an juste vel injuste iudicatum sit. Et confirmatur, quia executor in eo munere gerit personam publicam; ergo operari debet ex scientia publica, et non ex scientia privata; scientia autem publica respectu illius est illa, quæ ex publica sententia resultat; ergo secundum illam operari debet, etiamsi alioqui per scientiam privatam cognoscat illam esse injustam. Secundo specialiter confirmatur in præsentia materia, quia denunciatio non tam est executio quam denunciatio executionis; ipsa enim sententia excommunicationis secum affert executionem, et denunciatio non addit vinculum, sed declarat impositum, cap. Pastoralis, § ult., de Appellat., et maxime ad hoc ordinatur, ut excommunicatus ab aliis vitetur, quod ipsi facere debent, etiamsi sententia injusta sit; ergo non est, cur tunc impediatur.

3. *Ratio in contrarium.* — In contrarium vero est in primis naturalis ratio, quia executio talis sententiæ est intrinsece mala; ergo nulla ratione fieri potest, quantumvis a superiori præcipiatur. Consequentia per se evidens est, et probatur ex cap. Inquisitioni, de Sentent. excomm., ubi idem Innocent. III, propter hanc causam ait, conjugem, cui certo constat matrimonium fuisse nullum, non debere cum altero conjungi, etiamsi per excommunicationem compellatur, quia accedere ad talem personam est intrinsece malum, cum sit fornicatio. Antecedens autem probatur, quia exequi sententiam injustam est ad injustitiam cooperari vel potius injuriam ipsam efficere. Nec satis est respondere denunciationem hanc excommunicationis non esse proprie executionem sententiæ, eo quod ipsa sententia censuræ secum illam afferat, quia si denunciatio talis sententiæ sumatur respectu ipsius excommunicati, est saltem conditio necessaria, ut ipse possit tali sententia ligari; unde est quasi applicatio causæ inferentis injustum nocumentum, quod in moralibus perinde est ac ipsummet nocumentum inferre; si vero sumatur respectu aliorum, quamvis talis denunciatio non plus liget denunciatum quoad ipsum, ligat tamen amplius quodammodo quoad alios, quia tenentur illum vitare, cum antea non tenerentur, præsertim post Extravagantem *Ad evitanda*, et præterea addit novam infamationem publicam, atque adeo grave nocumentum, quod cum injustum sit, ad illud cooperari intrinsece malum est.

4. Neque enim satisfacit responsio, quod executor tunc operatur ex scientia publica tanquam publica persona; nam cum hæc scientia publica non habeatur nisi per sententiam; si de illa constat esse injustam, non potest veram publicam scientiam conferre, quæ sufficiat ad formandum dictamen conscientie rectum, quod liceat talem sententiam exequi, aut secundum illam operari. Et confirmatur primo, quia milites etiam subditi principi eos vocanti ad bellum, si constet eis bellum esse injustum, non possunt licite illi obedire, nec bellum agere, juxta sententiam receptam Theologorum omnium, quæ sumitur ex August., 22 contra Faust., cap. 74 et 75, et habetur in cap. Quid culpatur, 23, q. 4, ubi ait, licere sub rege sacrilego militare, si quod jubetur, aut non esse contra Dei præceptum certum est, vel utrum sit, certum non est; ubi ergo est certum, quod jubetur esse contra

Dei præceptum, illud exequi militando non licet. Est autem eadem ratio et proportio, quæ in illo casu, in præsentia; nam princeps indicens bellum, auctoritate publica id facit, tanquam gerens sententiam in alium principem vel regnum, cui bellum indicit tanquam reo criminis vel auctore nocenti, cujus vindicta vel reparatio ad ipsum pertinet; milites autem sunt veluti executores hujus sententiæ, qui etiam operantur ut organa et instrumenta hujus potestatis, et sub ea ratione ut personæ publicæ; est ergo eadem proportio. Similisque est in criminali iudicio, quando prolatam esse evidenter injustam; tunc enim non potest juste illam exequi; alias excusare possemus a culpa omnes martyrum carnifices, imo et milites gentiles Christi crucifixores, quia licet alias eis constaret de martyrio vel Christi innocentia, tamen excusari possent, dicendo illos operari ut personas publicas, ex publica scientia per sententiam comparata.

Quæstionis resolutio.

5. *Varie divisiones dubii resolutione proponuntur.* — Hæc quæstio late disputatur a Doctoribus tam Theologis in 2. 2, quæst. 67, art. 2, quam Jurisperitis in dicto § Quia vero, ubi Panormitan. varias refert opiniones, et in c. Ad aures, de Temp. ord., ubi late Innocent., et in cap. Quia plerique, de Immun. Eccles. Estque amplissima hæc quæstio, quia non solum in sententia censuræ, sed in qualibet alia locum habet, et tam de executore quam de ipso iudice tractari potest, an possit secundum allegata et probata, contra propriam scientiam juste judicare. Sed prætermittis aliis, quæ ad præsentem locum non spectant, solum hic agimus de executore mere deputato ad denunciandam sententiam excommunicationis seu censuræ, de qua videtur esse specialis ratio. Distinguendum ergo in primis est de sententia ita injusta, ut sit etiam nulla, et de illa, quæ, non obstante injustitia, valida est. Et hæc posterior subdistingui potest, nam quædam est, non solum valida, sed etiam justa, secundum allegata et probata, quamvis re ipsa injusta sit; alia vero est injusta, etiam secundum allegata et probata, ita ut de ipsius injustitia ex ipso processu seu actis litis constare possit. Unde dupliciter etiam potest executori constare de injustitia sententiæ. Primo per privatam notitiam facti aut aliarum circumstantiarum, ex quibus certo sibi per-

suadet sententiam esse in re ipsa injustam, simul tamen ignorans, an secundum allegata et probata justa sit. Secundo potest esse certus de injustitia sententiæ, per acta seu processum ipsiusmet litis, quia nimirum ex ipso constat injustitiam esse commissam in sententia. Hæc vero injustitia duplex etiam esse potest, una contra accidentalem formam iudicii, alia contra substantiam et essentiam ipsius iudicii. Denique injusta sententia duplicem potest habere statum: unus est ante elapsum tempus ad appellandum concessum, in quo vel nondum appellatum est, vel licet fuerit juste appellatum, iudex tamen noluit appellationem admittere. Alius status est post elapsum tempus ad appellandum concessum, in quo appellatum non fuit, sed sententia transivit in rem iudicatam.

6. Primo ergo dicendum est, quoties executori certo constat sententiam censuræ esse nullam, quacumque ratione illi hoc constet, non potest licite illam denunciare. In hoc conveniunt omnes auctores citati, et sumitur ex cap. 2 de Crimin. falsi, ubi laudatur executor, quod sententiam auctoritate falsarum litterarum latam, noluerit executioni mandare, quia nimirum talis sententia nulla erat. Eadem autem ratio est de omni sententia nulla. Idem probatur ex cap. Ex litteris, de Offic. deleg., ubi id notat Glossa, ver. *Denunciatis*, et Abbas, num. 2 et 5. Probaturque generaliter, quia talis denunciatio esset falsa, simpliciter loquendo et in omni sensu, quia si excommunicatio fuit nulla, ergo neque in re ipsa, neque in exteriori foro, ille est excommunicatus; ergo si excommunicatus esse denunciatur, falsum est quod de illo refertur. Est autem illud mendacium grave, quia perniciosum et injuriosum; ergo nemini potest esse licitum illud proferre, etiamsi ab alio requiratur.

7. *Secunda conclusio.* — Secundo dicendum est: si excommunicatio sit justa secundum allegata et probata, licet executori constet in re esse injustam et contra veritatem causæ, potest et debet, si superior ei præcipiat, eam denunciare. Probatur ex dicto c. Pastoralis, § Quia, quod ut minimum probat hanc partem, ut paulo inferius magis expendemus. Ratio etiam superius insinuata id convincit, quia illud præceptum superioris est justum; ergo publicus minister tenetur ei obedire, alioqui esset bellum justum ex utraque parte inter illos, nam unus posset alium juste cogere, et alter, si obedire non tenetur, juste se defen-

dere. Nec satis est respondere, hoc interdum contingere intercedente ignorantia (ut videre licet in casu cap. Inquisitioni, de Sentent. excom.). Quia hic revera non intercedit ignorantia proportionata, nec sufficiens ad excusandum a præcepto, sicut contingit in casu illius textus, scilicet, quando superior præcipit alicui viro, ut matrimonium consummet cum ea femina, quæ in foro Ecclesiæ sufficienter probatur esse ejus uxor, tamen ei evidenter constat non esse, ut quia habet aliam priorem quam probare non potest, vel propter aliud simile impedimentum; nam in eo casu nullo modo debet obedire superiori præcipienti, quamvis ille juste præcipiat, quia actio illa, quæ præcipitur, in re ipsa semper manet intrinsece mala, scilicet, simplex fornicatio, et alioqui est actio mere privata, et a tali conjuge ut privata persona exercenda, et ideo nunquam est licita; scientia vero et ignorantia, quæ ibi interveniunt, efficiunt, ut ex parte iudicis possit præceptum esse justum ob juris præsumptionem seu probationem; et ex parte subditi simul sit justum non obedire, quia nimirum talis scientia proportionata est ad illum actum. At vero in præsentem non ita est, quia tam superior præcipiens quam inferior, operantur ut personæ publicæ, et ideo debent scientia publica informari et secundum illam operari; cum ergo scientia veritatis quam inferior habet, sit mere privata, non excusat quominus obedire debeat in publico ministerio superiori juste præcipienti. Et confirmatur, quia iudex tenetur iudicare secundum allegata et probata, etiamsi necesse sit eum condemnare, quem scit revera esse innocentem, ut est verior et communior sententia Theologorum cum D. Thom., 2. 2. q. 67, art. 2, et Jurisperitorum cum Glossa, in dict. c. Pastoralis, § Quia; ergo et minister publicus, cui ipse executionem mandat, tenetur ei obedire; alias frustra esset talis sententia, talisque potestas, cum nec debeat, nec possit iudex per seipsum sententiam exequi, neque ad hoc cogendus sit. Quod si hoc verum est in sententiis criminalibus, quæ sæpe ingerunt detrimentum irreparabile, multo magis habebit locum in sententia excommunicationis, cujus damnum reparari facile potest.

8. *Tertia conclusio.* — Tertio addo: quando executor novit sententiam quidem esse injustam per comparisonem ad rem ipsam, scientia omnino privata, ignorat autem an sit justa secundum allegata et probata, tunc etiam

potest et debet sententiam exequi, denunciando excommunicatum, si ab eo, qui potestatem habet, præcipiatur, si non possit commode se excusare vel superiorem a priori sententia mutare. Recte enim faciet in hoc casu subditus recurrendo ad superiorem, juxta cap. Si quando, de Rescriptis, ibi: *Quia patienter sustinebimus, si non feceris, quod prava nobis fuerit insinuatione suggestum.* Potest ergo hujusmodi subditus coram superiore se excusare et legitimam excusationis causam allegare. Si tamen superior id non admittat, quia juridice non probatur, nec velit eum a tali munere liberare, jam tunc dicitur executor, non solum posse, sed etiam debere obedire. Probatur primo, ex dict. cap. Pastoralis, § Quia vero, in illis ultimis verbis: *Etsi sciat sententiam illam injustam, exequi nihilominus tenetur eandem, nisi apud eum efficere possit, ut ab hoc onere eum absolvat.* Ubi absolute ponit illam conditionem, *etsi cognoverit esse injustam*, scilicet privata cognitione. Non requirit autem, ut positive cognoscat esse sententiam justam secundum allegata et probata, sed significat satis esse, ut illi oppositum non constet; hanc enim vim habet illa ratio: *Attendentes autem, quod non cognitio, sed executio tantum demandatur eidem*; ergo non tenetur executor justitiam sententiæ juridice inquirere aut examinare; ergo, si non constet ei esse injustam juridice, id est, secundum allegata et probata, potest et debet illam exequi. Et confirmatur, nam inferior, quoties ei non constat præceptum superioris esse injustum, debet præsumere esse justum, et consequenter illi obedire; in eo autem casu non constat sententiam esse injustam; nam, licet scientia privata constet in re ipsa non habere æquitatem, cum hoc tamen stare potest, ut illa sit justa juridice, et consequenter simpliciter non constat esse injustam; ergo præsumi debet justa; ergo executor, cui committitur ejus denunciatio seu executio, cum non teneatur amplius cognoscere vel inquirere de justitia causæ, potest et debet tali mandato sui superioris parere.

Executor sciens sententiam secundum allegata et probata esse injustam, non debet nec potest illam denunciare.

9. *Quarta conclusio.* — Quarto vero dicendum est: si puro executori constet sufficienter sententiam esse injustam secundum allegata et probata, quia condemnatur ut nocens, qui

revera in processu litis non probatur nocens, tunc non debet, nec potest licite talem sententiam exequi. Hæc est communior sententia Doctorum in illo § Quia vero. Et probatur ex dictis a contraria ratione; nam tota ratio obediendi iudici præcipienti executionem sententiæ, quæ in re est contra innocentiam partis, est quia talis sententia, vel cognoscitur, vel præsumitur esse justa secundum allegata et probata; ergo quando cognoscitur etiam secundum hanc rationem esse injusta, nulla ratione potest ei obediri, nam tunc nullus relinquitur locus præsumptioni. Præterea, illa sententia omni ratione injusta est, et præsertim sub ratione sententiæ, quæ fundari debet in juridica notitia; ergo non potest executor illam denunciare, nisi cooperando injustitiæ, quia jam nulla illi relinquitur justitiæ ratio, sub qua possit ab injusta cooperatione excusari; præsertim cum in eo negotio se gerat ut persona publica, quæ maxime formari debet notitia, et scientia publica, quæ ex probationibus sumitur.

10. *Objectio.* — Sed dicunt aliqui notitiam publicam a iudice sumi ex probationibus, ab execute vero non inde esse sumendam, quia ad illum non pertinet acta processus examinare, quia non est illi cognitio causæ demandata, ut dicitur in prædicto textu, sed sumendam esse ex ipsa publica sententia, quæ per se sumpta justa præsumenda est. Unde aiunt etiamsi ex ipsis actis et processu executori constet sententiam fuisse prolatam contra merita causæ, et sine sufficienti probatione, nihilominus debere illam exequi, quia text. in dict. § Quia vero, indistincte ait, *Etsi injustam esse cognoverit, vel sciat*; ergo sive sciat private, sive ex actis, illa decisio procedit, tum quia lex illa nihil in hoc distinguit; tum etiam, quia ratio ejus æque procedit in omni casu, scilicet, quia executori non demandatur causæ cognitio, sed executio.

11. *Solutio.* — Hæc vero sententia nullo modo probanda est, alias quoties ipsa sententia in se ipsa non expresse continet injustitiam, ita ut per se conferat notitiam injustitiæ, quam continet, semper erit licitum executori illam exequi, licet evidentissime et publice alias constet esse injustam, etiam secundum acta, et juridicas probationes. Consequens est valde absurdum, alias datur occasio exequendi innumeras injustitias, et actiones iniquas; licebit enim cuilibet inferiori, vel famulo obedire superiori præci-